GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2024 m. spalio 24 d.[1]

Byla C-575/23

FT,
AL,
ON
prieš
Belgijos valstybę,
dalyvaujant
Orchestre national de Belgique (ONB)

(*Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Intelektinė nuosavybė – Autorių teisės ir gretutinės teisės – Pagal tarnybos nuostatus dirbančių orkestro muzikantų gretutinės teisės – Direktyva 2001/29/EB – 2 straipsnis ir 3 straipsnio 2 dalis – Atgaminimo teisė ir teisė padaryti atlikimą viešai prieinamą – Direktyva 2006/115/EB – 7–9 straipsniai – Teisė įrašyti, transliuoti, viešai paskelbti ir platinti – Direktyva (ES) 2019/790 – 26 straipsnis – Taikymas laiko atžvilgiu – 18–23 straipsniai – Taikymo sritis – Tinkamo ir proporcingo atlygio principas – Sutarties laisvės principas – Gretutinių teisių perleidimas teisės aktu“

Įžanga

1. Autoriai nėra vieninteliai, kurie naudojasi intelektinės nuosavybės teisėmis į savo kūrinius. Konkrečios teisės, vadinamos „gretutinėmis autorių teisėmis“ (toliau – gretutinės teisės[2]), suteikiamos meno kūrinius padedantiems skleisti subjektams, visų pirma atlikėjams.

2. Gretutinės teisės, kuriomis užtikrinama atlikėjų atlikimo apsauga nuo neteisėto naudojimo, savo pobūdžiu yra panašios į autorių teises. Jos ne tik didžiąja dalimi susijusios su tais pačiais naudojimo veiksmais, bet ir joms būdingas tas pats išimtinių teisių pobūdis, nes turint šias teises galima leisti arba uždrausti naudotis tais atlikimais.

3. Vis dėlto atlikėjai dažnai atsiduria situacijose, dėl kurių jų teises įgyvendinti sudėtingiau nei autorių teises. Pirma, atlikėjai daug dažniau nei autoriai savo veiklą vykdo esant darbo santykiams. Antra, jeigu kūrinio autorius paprastai būna vienas arba jų yra nedaug, pavyzdžiui,

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] Tiksliau tai yra vadinamosios turtinės teisės. Neturtinės teisės nesusijusios su Sąjungos teise, todėl šioje išvadoje jos nebus nagrinėjamos.

muzikos kompozitorius ir teksto autorius, tai atlikėjai dažnai koncertuoja didesniuose ar mažesniuose ansambliuose, kaip antai muzikos grupėje, teatro trupėje arba, kaip nagrinėjamoje byloje, orkestre.

4. Taigi atlikėjų gretutinių teisių įgyvendinimą reikia organizuoti taip, kad jis atitiktų atlikėjų darbdavių teisėtus interesus ir tinkamą ansamblių, kuriems atlikėjai priklauso, veikimą. Ši byla konkrečiai susijusi su klausimu, kokiu mastu pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutinės teisės gali būti ribojamos teisės aktu, siekiant užtikrinti tinkamą institucijos, kuriai jie pavaldūs, veikimą.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

5. Tarptautinė konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos buvo sudaryta 1961 m. spalio 26 d. Romoje (toliau – Romos konvencija). Europos Sąjunga nėra šios konvencijos šalis, tačiau jos šalys yra visos valstybės narės, išskyrus Maltos Respubliką. Nors šioje konvencijoje nustatytos tik atlikėjų teisių apsaugos pareigos [3], susijusios su kitoje šalyje nei ta, kurioje prašoma apsaugos, įrašytu ar transliuojamu atlikimu, ja vis dėlto remiamasi kaip tarptautiniu minimaliu tokios apsaugos standartu. Į konvenciją daroma nuoroda kituose tarptautinės teisės aktuose ir atitinkamuose Sąjungos teisės aktuose, kurie turi būti aiškinami pagal tą konvenciją [4].

6. Romos konvencijos 7, 8 ir 15 straipsniuose nustatyta:

„7 straipsnis

1. Šios Konvencijos suteikiama apsauga atlikėjams apima galimybę uždrausti:

a) be jų sutikimo transliuoti ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus atvejus, kai atlikimas, naudojamas transliavimui ar perdavimui [viešam skelbimui], jau pats savaime yra radijo ar televizijos laida arba kai transliuojamas anksčiau padarytas jo įrašas;

b) be jų leidimo įrašyti dar neįrašytą atlikimą;

c) be jų leidimo atgaminti jų atlikimo įrašą su sąlyga:

   i) jeigu įrašo originalas buvo padarytas be jų leidimo;

   ii) jeigu atgaminimas daromas ne tais tikslais, kuriems atlikėjai davė sutikimą;

   iii) jeigu įrašo originalas buvo padarytas laikantis 15 straipsnio nuostatų, o atgaminimas daromas kitokiais tikslais, negu numatyta tose nuostatose.

<…>

[3] Fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsauga, taip pat įtvirtinta Romos konvencijoje, nepatenka į šios bylos nagrinėjimo sritį.

[4] Šiuo klausimu žr. 2020 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *Recorded Artists Actors Performers* (C-265/19, EU:C:2020:677, 50 ir 51 punktai).

8 straipsnis

Jeigu tą patį kūrinį kartu atlieka keletas atlikėjų, bet kuri Sutarties šalis savo įstatymais ir taisyklėmis gali nustatyti, kokiu būdu atlikėjai įgyvendins savo teises.

<…>

15 straipsnis

<…>

2. Nepaisydama [Nepažeisdama] šio straipsnio 1 dalies, bet kuri Sutarties šalis gali savo įstatymais ir taisyklėmis numatyti tokius pat atlikėjų <…> apsaugos apribojimus, kokie yra numatyti jos įstatymuose ir taisyklėse dėl literatūros ir meno kūrinių autorių teisių apsaugos. Tačiau privalomų licencijų išdavimas gali būti nustatytas tik tokiu mastu, kuris atitiktų šios Konvencijos nuostatas.“

7. Nors Sąjunga nėra Romos konvencijos šalis, ji yra 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtos Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) atlikimų ir fonogramų sutarties, kuri Europos bendrijos vardu patvirtinta 2000 m. kovo 16 d. Tarybos sprendimu 2000/278/EB[5] (toliau – WPPT), šalis. WPPT 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Nė viena šios Sutarties nuostata nenukrypsta nuo galiojančių įsipareigojimų, kuriuos pagal [Romos konvenciją] prisiėmė Susitariančiosios Šalys.“

8. WPPT 6–10 straipsniuose nustatyta, kad atlikėjai turi „išimtinę teisę leisti“:

– transliuoti, viešai skelbti ir įrašyti savo neįrašytus atlikimus,

– atgaminti savo atlikimus, įrašytus į fonogramas,

– platinti perduodant nuosavybėn ir komerciniais pagrindais viešai nuomoti savo atlikimų, įrašytų į fonogramas, kopijas,

– padaryti viešai prieinamus savo atlikimus, įrašytus į fonogramas, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

9. Pagal WPPT 16 straipsnio 1 dalį susitariančiosios šalys dėl atlikėjų apsaugos savo nacionaliniuose įstatymuose gali numatyti tokius pat apribojimus ir išimtis, kokie jų nacionaliniuose įstatymuose yra nustatyti autorių teisių apsaugos srityje.

[5] OL L 89, 2000, p. 6; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 208.

Sąjungos teisė

10. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo[6] 2 ir 3 straipsniuose nurodyta:

„2 straipsnis

Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti visą arba iš dalies:

<…>

b) atlikėjams – savo atlikimo įrašus;

<…>

3 straipsnis

<…>

2. Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti padaryti viešai prieinamus laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku:

a) atlikėjams – savo atlikimo įrašus;

<…>“

11. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje[7] 3 ir 7–10 straipsniuose numatyta:

„3 straipsnis

1. Išimtinė teisė leisti arba uždrausti nuomoti ir teikti panaudai:

<…>

b) savo atlikimo įrašą suteikiama atlikėjui;

<…>

7 straipsnis

1. Valstybės narės suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba uždrausti jų atlikimų įrašymą.

<…>

6 OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230.

7 OL L 376, 2006, p. 28.

8 straipsnis

1. Valstybės narės suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba uždrausti transliuoti bevielio ryšio priemonėmis ir viešai skelbti jų atlikimus, išskyrus tuos atvejus, kai toks atlikimas jau yra transliuojamas atlikimas arba kai jis pagaminamas iš įrašo.

<…>

9 straipsnis

1. Valstybės narės išimtinę teisę parduoti arba kitu būdu viešai pateikti a–d punktuose nurodytus objektus ir jų kopijas, toliau tekste vadinamą platinimo teise, suteikia:

a) atlikėjams – jų atlikimų įrašams;

<…>

10 straipsnis

<…>

2. Nepriklausomai nuo [Nepažeidžiant] 1 dalies reikalavimų, valstybės narės gali numatyti vienodus apribojimus tiek atlikėjų <…> apsaugai, tiek ir autorių teisių į literatūros bei meno kūrinius apsaugai.

Vis dėlto privalomos licencijos gali būti numatytos tik tuo atveju, jeigu jos neprieštarauja Romos konvencijai.

<…>“

12. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB[8], 18–23 straipsniuose atlikėjų naudai numatyta, kad:

– jiems taikomas tinkamo ir proporcingo atlygio principas, kai jie suteikia licenciją arba perleidžia išimtines teises naudoti savo atlikimą ar kitus objektus,

– šalys, kurioms jie suteikė licenciją arba perleido savo teises, laikosi skaidrumo pareigos, visų pirma susijusios su naudojimo būdais, visomis gautomis pajamomis ir priklausančiu atlygiu,

– jie turi teisę reikalauti papildomo tinkamo ir teisingo atlygio, kai iš pradžių sutartas atlygis pasirodė esąs neproporcingai mažas, palyginti su visomis vėlesnėmis susijusiomis pajamomis, gautomis iš kūrinių naudojimo ar atlikimo,

– taikoma savanoriška alternatyvi ginčų, susijusių su skaidrumo pareiga ir teise į papildomą atlygį, sprendimo procedūra,

– jie turi teisę atšaukti licenciją arba išimtinių teisių perleidimą,

[8] OL L 130, 2019, p. 92.

– taikomas principas, kad negali būti remiamasi jokia sutarties nuostata, prieštaraujančia antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje įtraukose nurodytoms taisyklėms.

13. Direktyvos 26 straipsnyje nustatyta:

„1. Ši direktyva taikoma visiems kūriniams ir kitiems objektams, kurie saugomi autorių teisių nacionalinės teisės 2021 m. birželio 7 d. arba vėliau.

2. Ši direktyva taikoma nedarant poveikio jokiems iki 2021 m. birželio 7 d. atliktiems veiksmams ir įgytoms teisėms.“

Belgijos teisė

14. Belgijos teisėje gretutinės teisės reglamentuojamos *Code de droit économique* (Ekonominės teisės kodeksas) XI knygos 5 antraštinės dalies 3 skyriuje. Šio kodekso (toliau – Ekonominės teisės kodeksas) XI.203 ir XI.205 straipsniuose (klostantis pagrindinėje byloje nagrinėjamoms faktinėms aplinkybėms galiojusios redakcijos), be kita ko, buvo numatyta:

„XI.203 straipsnis

<…>

Šiame skyriuje nustatytos gretutinės teisės – tai teisės į kilnojamus objektus, kurios perleidžiamos ir perduodamos visos ar iš dalies pagal *Code Civil* (Civilinis kodeksas) taisykles. Jos gali būti, be kita ko, perleistos galutinai arba joms gali būti suteikta paprasta ar išimtinė licencija.

<…>

XI.205 straipsnis

1. Tik atlikėjas turi teisę atgaminti savo atlikimą arba leisti jį atgaminti bet kokiu būdu ir bet kokia forma, tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat, visiškai ar iš dalies.

Ši teisė visų pirma apima išimtinę teisę leisti nuomoti arba skolinti atlikimą.

Jis vienintelis turi teisę bet kokiomis priemonėmis viešai skelbti savo atlikimą, įskaitant galimybę padaryti jį viešai prieinamą taip, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

Atlikėjų teisės visų pirma apima išimtinę teisę platinti <…>.

<…>

3. Visos sutartys su atlikėjais tvirtinamos raštu.

Sutarties nuostatos, susijusios su atlikėjo teisėmis ir jų naudojimo būdais, aiškinamos siaurai. Objekto, kuriame yra atlikimo įrašas, perleidimas nereiškia, kad suteikta teisė jį naudoti.

<…>

4. Kai atlikėjas kūrinį atlieka dirbdamas pagal darbo sutartį arba tarnybos nuostatus, turtinės teisės gali būti perleidžiamos darbdaviui, jeigu teisių perleidimas yra aiškiai numatytas ir atlikimas patenka į darbo sutarties arba tarnybos nuostatų taikymo sritį.

<…>

Kolektyvinėse sutartyse gali būti nustatyta perleidimo apimtis ir tvarka.“

15. *Arrêté royal du 1er juin 2021 relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique* (2021 m. birželio 1 d. Karaliaus dekretas dėl Belgijos nacionalinio orkestro (toliau – BNO) meno darbuotojų gretutinių teisių) (toliau – pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas) konkrečiai reglamentuojamos atlikėjų, kurie yra BNO nariai, gretutinės teisės. Šio teisės akto 2 straipsnyje nustatyta:

„Atlikėjas pagal šio dekreto nuostatas [BNO] perleidžia gretutines teises, susijusias su jo atlikimais dirbant [BNO].“

16. Jo 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Pagal 2 straipsnį [BNO] už 4 ir 6 straipsniuose nurodytas išmokas perleidžiamos šios gretutinės teisės:

a) teisė viešai paskelbti:

– teisė viešai paskelbti atlikimus, kuriuos atlikėjai atliko dirbdami [BNO], siekiant juos platinti ir vykdyti antžeminį jų garso transliavimą kabeliniu ryšiu, per palydovą, interneto platformas, vykdant srautinį transliavimą ar bet kokiu kitu žinomu ar iki šiol nežinomu būdu,

– teisė viešai paskelbti atlikimus, kuriuos atlikėjai atliko dirbdami [BNO], siekiant juos platinti ir vykdyti antžeminį jų audiovizualinį transliavimą kabeliniu ryšiu, per palydovą, interneto platformas, vykdant srautinį transliavimą ar bet kokiu kitu žinomu ar iki šiol nežinomu būdu;

b) atgaminimo ir platinimo teisė:

– teisė visiškai ar iš dalies atgaminti atlikimus, kuriuos atlikėjai atliko dirbdami [BNO], pagaminant neribotą skaičių jų kopijų bet kokioje žinomoje ar iki šiol nežinomoje laikmenoje: fonograminėje, videografinėje ar daugialypės terpės laikmenoje, įskaitant skaitmenines laikmenas,

– teisė platinti laikmenas, kuriose atgaminti atlikėjų atlikimai, ir teisė siūlyti jas parsisiųsti asmeniniais tikslais, naudojantis skaitmeniniu duomenų perdavimo tinklu, visų pirma internetu, teikiamomis paslaugomis, ir apskritai teisė naudoti arba leisti naudoti laikmenas, įskaitant pardavimą ir nuomą.

2. Pagal 2 straipsnį ir šio straipsnio 1 dalį teisės perleidžiamos visam gretutinių teisių galiojimo laikotarpiui ir visame pasaulyje. <…>“

Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

17. Prieš priimant pagrindinėje byloje ginčijamą teisės aktą dėl BNO muzikantų gretutinių teisių naudojimo kiekvienu konkrečiu atveju buvo deramasi *Comité de concertation de base* (Pagrindinis konsultacinis komitetas). Nuo 2016 m. BNO ir muzikantų profesinių sąjungų delegacijos vedė derybas Pagrindiniame konsultaciniame komitete, kad būtų pasiektas susitarimas dėl atlygio už gretutines teises. Per derybas susitarimas nebuvo pasiektas.

18. Atsižvelgdamos į šią nesėkmę kompetentingos Belgijos institucijos nusprendė klausimą reglamentuoti teisės aktu. Vis dėlto konsultacijos su šių muzikantų atstovais dėl teisės akto projekto taip pat buvo nesėkmingos, todėl 2021 m. gegužės 12 d. parengtas nesutarimų protokolas.

19. 2021 m. birželio 1 d. Belgijos valstybė priėmė pagrindinėje byloje ginčijamą teisės aktą, jis įsigaliojo 2021 m. birželio 4 d.

20. 2021 m. liepos 26 d. *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) pateiktu skundu pareiškėjai pagrindinėje byloje prašė panaikinti joje ginčijamą teisės aktą, visų pirma iš esmės remdamiesi tuo, kad šio teisės akto nuostatomis pažeidžiami Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai ir Ekonominės teisės kodekso XI.203 bei XI.205 straipsniai.

21. Tokiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2019/790] 18–23 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama teisės aktais perleisti pagal tarnybos nuostatus dirbančių asmenų gretutines teises į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar
[Direktyvos 2019/790] 26 straipsnio 2 dalyje vartojamos sąvokos „atlikti veiksmai“ ir „įgytos teisės“ turi būti aiškinamos kaip apimančios, be kita ko, gretutinių teisių perleidimą teisės aktu, priimtu iki 2021 m. birželio 7 d.?“

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2023 m. rugsėjo 15 d. Rašytines pastabas pateikė pareiškėjai pagrindinėje byloje, BNO, Belgijos vyriausybė ir Europos Komisija. Šios šalys dalyvavo 2024 m. birželio 20 d. vykusiame teismo posėdyje.

Analizė

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šioje byloje Teisingumo Teismui pateikė du klausimus, susijusius su įvairių Direktyvos 2019/790 nuostatų aiškinimu. Manau, kad prieš nagrinėjant pačius klausimus reikia pateikti keletą pirminių pastabų ir pasiūlymų dėl jų formulavimo.

Pirminės pastabos

24. Savo prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti Direktyvos 2019/790 nuostatas dėl atlikėjų gretutinių teisių, kad galėtų nustatyti, ar pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas atitinka šias nuostatas (pirmasis klausimas), ir konkrečiai prašo išaiškinti, ar ši direktyva pagrindinėje byloje taikoma *ratione temporis* (antrasis klausimas).

25. Vis dėlto Teisingumo Teismas pagal suformuotą jurisprudenciją turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką [9]. Nagrinėjamu atveju manau, kad prejudiciniai klausimai turi būti papildyti.

26. Iš tiesų nurodytos Direktyvos 2019/790 nuostatos nėra savarankiškos ir jas sunku aiškinti atskirai. Nors pagal direktyvos 1 straipsnio 2 dalį direktyva nekeičia esamų taisyklių, visų pirma nustatytų direktyvomis 2001/29 ir 2006/115 dėl nuostatų, susijusių su atlikėjų gretutinėmis teisėmis, ir joms nedaro jokio poveikio, vis dėlto tiksliau būtų teigti, kad šiomis taisyklėmis papildomos atitinkamos tų direktyvų nuostatos siekiant padidinti jų veiksmingumą [10]. Taigi prejudiciniuose klausimuose nurodytos Direktyvos 2019/790 nuostatos turi būti aiškinamos kartu su Direktyvos 2001/29 ir Direktyvos 2006/115 nuostatomis, pagal kurias atlikėjams suteikiamos gretutinės teisės.

27. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje prieštaraujant ginčijamam teisės aktui pateikti pagrindai yra susiję su šio teisės akto atitiktimi ne tik Direktyvos 2019/790 nuostatoms, bet ir, visų pirma, Ekonominės teisės kodekso XI.203 ir XI.205 straipsniams [11]. Kadangi šiais straipsniais į Belgijos teisę perkelti atlikėjus reglamentuojantys Direktyvos 2001/29 2 ir 3 straipsniai ir Direktyvos 2006/115 3 bei 7–9 straipsniai, jie turi būti aiškinami kuo labiau atsižvelgiant į šias direktyvas [12]. Be to, minėtų direktyvų (kitaip nei Direktyvos 2019/790) taikymo *ratione temporis* pagrindinėje byloje klausimas nėra aktualus. Taigi manau, kad norint išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme nagrinėjamą ginčą yra naudinga ir netgi būtina išaiškinti, kaip teisingai turi būti aiškinamos minėtos Sąjungos teisės nuostatos, juo labiau kad šis klausimas, regis, nebuvo iškeltas ar apsvarstytas pagrindinėje byloje.

28. Dėl antrojo klausimo pažymėtina, kad jis yra dalis platesnio klausimo, ar pagal Direktyvą 2019/790 draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kaip ginčijamas pagrindinėje byloje. Taigi jį galima analizuoti aiškinant šios direktyvos nuostatas. Dėl to rekomenduoju antrąjį klausimą analizuoti kartu su pirmuoju.

29. Siūlau laikyti, kad savo dviem klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2001/29 2 straipsnio b punktas ir 3 straipsnio 2 dalies a punktas, Direktyvos 2006/115 3 straipsnio 1 dalies a punktas, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 dalis ir 9 straipsnio 1 dalies a punktas, taip pat

[9] Žr. naujausią 2023 m. kovo 9 d. Sprendimą *Registrų centras* (C-354/21, EU:C:2023:184, 35 punktas).

[10] Žr. Direktyvos 2019/790 72 konstatuojamąją dalį.

[11] Kaip suprantu iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, šį prašymą pateikęs teismas mano, kad prieštaravimas yra priimtinas.

[12] Šiuo klausimu žr. visų pirma 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 30 punktas). Siekdamas aiškumo pabrėžiu, kad priimant pagrindinėje byloje ginčijamą teisės aktą Direktyva 2019/790 dar nebuvo perkelta į Belgijos teisę.

Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama teisės aktu darbdavio naudai perleisti pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutines teises į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams.

Dėl performuluotų prejudicinių klausimų

30. Pagrindinėje byloje ginčijamu teisės aktu, priimtu be BNO muzikantų sutikimo ir nepaisant jų prieštaravimo, Belgijos valdžios institucijos visas esamas ir būsimas gretutines šių muzikantų teises vienašališkai nurodė teisės aktu perleisti BNO, sumokėjus vienkartinę išmoką. Taigi šis teisės aktas prilygsta priverstiniam teisių perleidimui institucijai, suinteresuotai jas naudoti ekonominiais tikslais. Be to, sprendimas perleisti teises buvo priimtas atgaline data, kiek tai susiję su muzikantais, kurie priimant tą teisės aktą jau buvo BNO nariai, t. y. po to, kai jie pradėjo eiti pareigas orkestre [13]. Teisės perleistos pagal federalinės vyriausybės, kuriai taip pat yra pavaldus BNO, priimtą teisės aktą. Vadinasi, sprendimą perleisti teises vyriausybė priėmė tarsi siekdama naudos sau.

31. Taigi kyla klausimas, ar toks privalomas teisių perleidimas draudžiamas pagal atitinkamas direktyvų 2001/29, 2006/115 ir 2019/790 nuostatas. Iš karto norėčiau pažymėti, kad manau, jog dėl toliau nurodytų priežasčių į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai.

Dėl direktyvų 2001/29 ir 2006/115

32. Pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio b punktą ir 3 straipsnio 2 dalies a punktą, taip pat Direktyvos 2006/115 3 straipsnio 1 dalies a punktą, 7 straipsnio 1 dalį, 8 straipsnio 1 dalį ir 9 straipsnio 1 dalies a punktą atlikėjams suteikiama išimtinė teisė leisti arba uždrausti naudoti jų atlikimus: juos įrašyti, atgaminti, platinti (įskaitant nuomą ir skolinimą) ir viešai skelbti, taip pat padaryti atlikimą viešai prieinamą.

33. Pagal suformuotą jurisprudenciją išimtinė teisė leisti ar uždrausti yra prevencinio pobūdžio teisė, nes bet kokiam taip saugomų objektų naudojimui reikalingas išankstinis atitinkamo teisių turėtojo sutikimas. Kai trečiasis asmuo šiuos objektus naudoja neturėdamas tokio išankstinio sutikimo, tai turi būti laikoma šių teisių pažeidimu [14]. Be to, apsauga taikoma ne tik išimtinių teisių turėjimui, bet ir naudojimuisi šiomis teisėmis [15].

34. Iš to matyti, kad atitinkamomis direktyvų 2001/29 ir 2006/115 nuostatomis atlikėjams suteikiama teisė faktiškai ir veiksmingai uždrausti naudoti atlikimus be jų sutikimo. Vadinasi, ši teisė negali pavirsti vien teise į atlygį privalomai perleidus teises taip, kaip numatyta pagrindinėje byloje ginčijamame teisės akte.

35. Tai, kad BNO muzikantai dirba pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus, nagrinėjamu atveju nėra svarbu. Iš tiesų Sąjungos teisės aktų leidėjas, be papildomo paaiškinimo vartodamas sąvoką „atlikėjai“, kuri visoje Sąjungoje turi būti aiškinama vienodai, nenustatė, kad direktyvų 2001/29 ir 2006/115 nuostatų taikymas priklauso nuo kokių nors sąlygų, susijusių su

[13] Manau, kad šiuo atveju sąvoka „eiti pareigas“ yra tinkama, nes BNO muzikantai paprastai dirba pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus.

[14] Dėl atlikėjų gretutinių teisių visų pirma žr. 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[15] 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 37 punktas).

atitinkamų asmenų darbo situacija [16]. Taigi manau, kad nekyla jokių abejonių, jog šios nuostatos taikomos samdomiems atlikėjams, įskaitant dirbančiuosius pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus.

36. Direktyvose 2001/29 ir 2006/115 yra numatytos atlikėjų išimtinių teisių išimtys ir apribojimai. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse išsamiai išvardytos pagal šią direktyvą saugomų teisių išimtys, kurias valstybės narės turi teisę numatyti savo teisės aktuose. Direktyvos 2006/115 10 straipsnyje taip pat pateiktas trumpas galimų išimčių, taikomų pagal šią direktyvą saugomoms teisėms, sąrašas, kurį galima papildyti išimtimis, panašiomis į kiekvienos valstybės narės nacionalinėje teisėje numatytas autorių teisių išimtis [17]. Be to, pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 ir 2 dalis tam tikrais atvejais ribojamos atlikėjų teisės transliuoti ir viešai skelbti atlikimus. Visų pirma 2 dalyje yra numatyta privaloma licencija transliuoti ir viešai skelbti atlikimus, kai jie įrašyti komerciniais tikslais išleistoje fonogramoje ir už juos teisių turėtojams mokamas teisingas atlygis.

37. Vis dėlto taikant šias išimtis ir apribojimus negalima visų tam tikros kategorijos ar grupės atlikėjų išimtinių teisių paversti teise į atlygį, privalomai perleidus tas teises.

38. Be to, Direktyvos 2006/115 10 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje aiškiai nurodyta, kad privalomos licencijos gali būti numatytos tik tuo atveju, jeigu jos neprieštarauja Romos konvencijai. Nors ši nuostata įtraukta į Direktyvą 2006/115, ji taikoma ne tik pagal ją saugomoms išimtinėms teisėms, bet ir apskritai „atlikėjų apsaugai“, t. y. ir Direktyvoje 2001/29 įtvirtintoms teisėms.

39. Minėtoje Direktyvos 2006/115 nuostatoje nurodytoje Romos konvencijoje yra aiškiai apibrėžtas teisių, kurias šios konvencijos šalys privalo užtikrinti atlikėjams, pobūdis. Konvencijos 7 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta minimali reikalaujama apsauga, nurodyta, kad ši apsauga turi apimti galimybę „uždrausti“ be atlikėjų sutikimo naudoti jų atlikimus, t. y. juos transliuoti ar viešai skelbti, pirmą kartą įrašyti ir atgaminti. Taigi atlikėjų išimtinės ir pirmumo teisės yra saugomos ir jie turi turėti galimybę duoti arba atsisakyti duoti sutikimą panaudoti atlikimą vienu iš pirma nurodytų būdų.

40. Romos konvencijoje išankstinio atlikėjų sutikimo principo taikymo sritis susiaurinta tik nedaugeliu atvejų, kurie nustatyti šios konvencijos 12, 15 ir 19 straipsniuose ir pakartoti atitinkamai Direktyvos 2006/115 8 straipsnio 2 dalyje, 10 straipsnyje ir 3 straipsnio 6 dalyje. Vis dėlto pagal nė vieną iš šių nuostatų negalima nurodyti apskritai teises perleisti privalomai, kaip numatyta pagrindinėje byloje ginčijamame teisės akte [18].

41. Dėl kolektyvinių, t. y. kelių atlikėjų, atlikimų pažymėtina, kad Romos konvencijos 8 straipsnyje šios konvencijos šalims leidžiama nustatyti, kaip tiems atlikėjams atstovaujama siekiant įgyvendinti jų teises. Vadinasi, gali būti nustatyta tvarka, pagal kurią atlikėjų grupėms leidžiama faktiškai suteikti leidimą naudoti savo atlikimus. Vis dėlto iš Romos konvencijos parengiamųjų

[16] Pagal analogiją žr. 2020 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *Recorded Artists Actors Performers* (C-265/19, EU:C:2020:677, 48 ir 61 punktai).

[17] Šios išimtys negali būti kitokios nei išvardytosios Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje. Toks reglamentavimas yra painus, nes Direktyvos 2006/115 10 straipsnyje pažodžiui pakartotas 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyvos 92/100/EEB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (OL L 346, 1992, p. 61; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 120), kuri galiojo iki Direktyvos 2001/29 priėmimo ir buvo kodifikuota Direktyva 2006/115, 10 straipsnis.

[18] Tik Romos konvencijos 12 straipsnyje nustatyta tam tikra privaloma licencija tais atvejais, kai komerciniais tikslais išleista fonograma naudojama tiesiogiai transliuoti arba viešai skelbti; tokiu atveju atitinkami atlikėjai turi teisę tik į teisingą atlygį. Šios konvencijos 15 straipsnyje yra numatytos įprastos atlikėjų išimtinių teisių išimtys, o Direktyvos 2006/115 3 straipsnio 6 dalyje valstybėms narėms leidžiama, naudojantis šios konvencijos 19 straipsnyje įtvirtinta galimybe, numatyti, kad atlikėjai gali atlikti veiksmus, kuriems taikoma ši direktyva, jeigu davė sutikimą įtraukti savo atlikimus į kinematografinį ar audiovizualinį kūrinį.

darbų matyti, kad toje nuostatoje reglamentuojamos ne atlikėjų teisių *įgyvendinimo sąlygos*, o tik *atstovavimo atlikėjams tvarka*, būtent siekiant išvengti tokio nuostatos aiškinimo, pagal kurį būtų leidžiama numatyti, kad kolektyviniam atlikimui taikoma privaloma licencija [19]. Taigi nagrinėjamu atveju sutikimo principas yra taikomas visapusiškai.

42. Romos konvencijos nuostatos dėl atlikėjų išimtinių teisių perkeltos į WPPT, šiek tiek jas pakoregavus. WPPT šios teisės vadinamos „išimtinėmis teisėmis leisti“. WPPT 8, 9 ir 10 straipsniuose Romos konvencija papildyta naujomis teisėmis, t. y. atitinkamai platinimo teise, nuomos teise ir teise padaryti atlikimą viešai prieinamą.

43. Manau, kad iš to matyti, jog pagal šios išvados 32 punkte nurodytas direktyvų 2001/29 ir 2006/115 nuostatas, aiškinamas atsižvelgiant į atitinkamas Romos konvencijos ir WPPT nuostatas, draudžiama teisės akte numatyti bendrą atlikėjų grupės gretutinių teisių perleidimą be išankstinio atlikėjų sutikimo.

44. Žinoma, iš tiesų Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad išimtiniais atvejais nacionalinės teisės aktuose galima numatyti autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojų netiesioginį sutikimą [20]. Vis dėlto manau, kad nagrinėjamoje byloje ši jurisprudencija negali būti taikoma.

45. Pirma, Teisingumo Teismas netiesioginį sutikimą numatė tik tais atvejais, kai tos teisės naudojamos mažesniu mastu [21]. Abejoju, ar nuostatą dėl tokio sutikimo galima taikyti bendram atlikėjų grupės gretutinių teisių perleidimui. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, jog sąlygos, kurioms esant gali būti duotas netiesioginis sutikimas, turi būti griežtai apibrėžtos, kad pats išankstinio sutikimo principas neprarastų prasmės [22]. Vis dėlto atlikėjų, kuriems taikomas pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas, atveju, šis principas būtent ir yra panaikinamas.

46. Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad atitinkamam teisių turėtojui turi būti suteikta galimybė uždrausti numatytą tam tikro saugomo objekto naudojimą [23]. Pagrindinėje byloje neginčijama, kad BNO muzikantai nesutiko su jų teisių perleidimo sąlygomis ir prieštaravo pagrindinėje byloje ginčijamam teisės aktui. Taigi negalima daryti prielaidos, kad jie davė sutikimą. Be to, kadangi pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas susijęs su jau dirbančiais muzikantais, netiesioginio sutikimo perleisti jų teises BNO egzistavimas lieka vien hipotetinis [24].

47. Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad remiantis tikslo siekimu ar kultūrinių interesų įgyvendinimu negalima pateisinti Sąjungos teisės aktų leidėjo nenumatytos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo Sąjungos teisės aktais autorių teisių ir gretutinių teisių srityje užtikrinamos apsaugos [25].

[19] Žr. Ficsor, M., *Guide des traités sur le droit d'auteur et les droits connexes administrés par l'OMPI*, OMPI, Ženeva, 2003, p. 153.

[20] Žr. 2016 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Soulier ir Doke* (C-301/15, EU:C:2016:878, 35 punktas) ir 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 40 punktas).

[21] T. y. atgaminant ir viešai skelbiant skaitmenines knygas, kuriomis nėra prekiaujama, ir naudojant senuose audiovizualiniuose kūriniuose esančius atlikimus.

[22] 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 40 punktas).

[23] Žr. 2016 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Soulier ir Doke* (C-301/15, EU:C:2016:878, 38 punktas) ir 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, 43 punktas).

[24] Šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Soulier ir Doke* (C-301/15, EU:C:2016:878, 39 punktas).

[25] Šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Soulier ir Doke* (C-301/15, EU:C:2016:878, 45 punktas).

48. Siekdamas aiškumo pažymiu, kad pagal Sąjungos teisę nedraudžiama atlikėjų gretutinių teisių perleisti jų darbdaviui, kaip numatyta Ekonominės teisės kodekso XI.205 straipsnio 4 dalyje, taip pat nedraudžiama šio perleidimo nustatyti teisės aktu tuo atveju, kai atlikėjai dirba pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus. Vis dėlto turi būti gautas išankstinis atlikėjų arba tinkamai įgaliotų jų atstovų sutikimas dėl tokio teisės akto priėmimo ir turinio.

49. Taigi į prejudicinius klausimus dėl direktyvų 2001/29 ir 2006/115 siūlau atsakyti taip: Direktyvos 2001/29 2 straipsnio b punktas ir 3 straipsnio 2 dalies a punktas ir Direktyvos 2006/115 3 straipsnio 1 dalies a punktas, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 dalis ir 9 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama teisės aktu darbdavio naudai perleisti pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutines teises į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams, kai nebuvo gautas išankstinis šių atlikėjų ar tinkamai įgaliotų atstovų sutikimas dėl atitinkamo teisės akto priėmimo ir turinio.

Dėl Direktyvos 2019/790

50. Kalbant apie Direktyvą 2019/790, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį prašymą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar direktyva taikoma tuo atveju, kai pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutinės teisės perleidžiamos teisės aktu, taip pat ar ji taikoma *ratione temporis*, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje ginčijamo teisės akto priėmimo datą. Taigi daugiausia dėmesio skirsiu šiems dviem aspektams. Kompetencija vertinti materialinę nacionalinės teisės aktų atitiktį reikšmingoms tos pačios direktyvos nuostatoms bet kuriuo atveju priklauso nacionaliniam teismui.

– *Dėl Direktyvos 2019/790 taikymo „ratione temporis“*

51. Primenu, kad pagal Direktyvos 2019/790 26 straipsnį ši direktyva taikoma visiems kūriniams ir kitiems objektams, kurie 2021 m. birželio 7 d. arba vėliau saugomi autorių teisių pagal nacionalinę teisę. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad direktyva taikoma nedarant poveikio jokiems iki minėtos dienos atliktiems veiksmams ir įgytoms teisėms. Taigi kyla klausimas, kokiu mastu ši direktyva taikoma pagrindinėje byloje ginčijamam teisės aktui, kuris įsigaliojo 2021 m. birželio 4 d.

52. Iš karto norėčiau pažymėti, kad Direktyvos 2019/790 26 straipsnio 2 dalyje numatyta išlyga taikoma tik pagal įstatymą atliktiems veiksmams ir įgytoms teisėms. Jeigu Teisingumo Teismui atsakius į prejudicinius klausimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręs pripažinti pagrindinėje byloje ginčijamą teisės aktą negaliojančiu, klausimas dėl šios direktyvos taikymo *ratione temporis* neteks dalyko, nes galimas naujas teisės aktas, kuriuo perleidžiamos BNO muzikantų teisės, priimtas po 2021 m. birželio 7 d.

53. Neatsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad reikia pateikti pastabų dėl taikymo *ratione temporis*; jos nurodytos toliau.

54. Dėl Direktyvos 2001/29 10 straipsnio, kuris suformuluotas iš esmės taip pat, kaip ir Direktyvos 2019/790 26 straipsnis, nuostatų Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jomis siekiama išvengti Direktyvos 2001/29 taikymo atgaline data ir kad jos turi būti aiškinamos taip, jog ši direktyva netaikoma kūrinių bei kitų saugomų objektų naudojimo veiksmams, atliktiems iki

dienos, kurią direktyva pradėta taikyti [26].

55. Vis dėlto šioje jurisprudencijoje aiškiai neatsakyta į klausimą, kaip turi būti aiškinama sąvoka „įgytos teisės“, taip pat įtvirtinta Direktyvos 2019/790 26 straipsnio 2 dalyje. Manau, kad ši sąvoka negali būti aiškinama pernelyg plačiai, siekiant nepakenkti direktyvos veiksmingumui.

56. Iš tiesų išimtinių teisių perleidimas gali trukti labai ilgą laikotarpį. Pavyzdžiui, pagrindinėje byloje ginčijamame teisės akte numatyta, kad visos teisės akte išvardytos šiuo metu dirbančių ir ateityje dirbsiančių BNO muzikantų gretutinės teisės, įskaitant teises į būsimus atlikimus, šiam orkestrui perleidžiamos visam teisių galiojimo laikotarpiui. Jeigu visos tos teisės būtų laikomos „įgytomis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2019/790 26 straipsnio 2 dalį, tai reikštų, kad šios direktyvos reikalavimai niekada nebūtų taikomi BNO muzikantų gretutinių teisių perleidimui, todėl direktyva taptų neveiksminga šios atlikėjų grupės atžvilgiu.

57. Taigi manau, kad Direktyvos 2019/790 26 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip: ši dalis susijusi tik su joje nurodytą dieną galiojusiomis teisėmis, t. y. teisėmis, kurių atsiradimą nulėmusio įvykio data yra ankstesnė už šią dieną. Atlikėjų gretutinių teisių atveju jų atsiradimą nulėmęs įvykis iš esmės yra atlikimas. Iš tiesų, nors būsimos išimtinės teisės gali būti perleistos, jas sunku laikyti perėmėjo „įgytomis“, nes nėra aišku, ar įvyks teisių atsiradimą lemiantis įvykis.

58. Be to, neatsižvelgiant į Direktyvos 2019/790 26 straipsnio aiškinimą *in abstracto*, reikia konstatuoti, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas, kaip norminis aktas, yra dvejopo pobūdžio. Pirma, tai teisės aktas, kuriuo perleistos jį priimant BNO dirbusių šio orkestro muzikantų gretutinės teisės [27]. Antra, juo apskritai reglamentuojama kiekvieno orkestro muzikanto, esamo ar būsimo, padėtis. Kaip toks teisės aktas, jis sudaro dalį Belgijos nacionalinės teisės, kurią Belgijos Karalystė privalo po 2021 m. birželio 7 d. suderinti su Direktyva 2019/790. Tokia pareiga Belgijos valstybei tenka neatsižvelgiant į tai, kokį vaidmenį ji atlieka – teisės aktų leidėjos ar darbdavės. Ši valstybė narė iš tiesų negali remtis jokiomis „įgytomis teisėmis“ siekdama, kad direktyva taptų neveiksminga.

59. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, galiu daryti išvadą, kad Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai pagrindinėje byloje ginčijamam teisės aktui taikomi nuo 2021 m. birželio 7 d., atsižvelgiant į iki šios dienos atliktus naudojimo veiksmus ir BNO įgytas teises [28].

– *Dėl Direktyvos 2019/790 taikymo „ratione personae“*

60. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai taikomi tuo atveju, kai atlikėjų gretutinės teisės perleistos esant darbo santykiams, visų pirma dirbant pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus. Tokias abejones sustiprina Belgijos valstybės ir BNO pozicijos, kurių šios šalys iš esmės laikosi nagrinėjamoje byloje pateiktose savo pastabose; jos teigia, kad, atsižvelgiant į tų straipsnių tekstą ir atitinkamas direktyvos konstatuojamąsias dalis, šios nuostatos taikomos tik teisių turėtojams, sudariusiems sutartis dėl jų teisių licencijos ar perleidimo.

[26] 2013 m. birželio 27 d. Sprendimas *VG Wort ir kt.* (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 28 ir 29 punktai).

[27] Iš tiesų bent jau muzikantų, dirbančių pagal valstybės tarnautojų tarnybos nuostatus. Dėl muzikantų, dirbančių pagal darbo sutartį, pagrindinėje byloje ginčijamo teisės akto paskutinėje konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad šis teisės aktas jiems bus taikomas padarius darbo sutarčių pakeitimus.

[28] Vis dėlto pagal šios direktyvos 27 straipsnį jos 19 straipsnis galiojančioms sutartims besąlygiškai taikomas nuo 2021 m. birželio 7 d.

61. Kaip matyti iš argumentų dėl direktyvų 2001/29 ir 2006/115 atitinkamų nuostatų, atlikėjai turi duoti sutikimą dėl bet kokio gretutinių teisių naudojimo, išskyrus tam tikrus ribotus atvejus. Kai sutikimas duodamas už atlygį, tai reiškia, kad egzistuoja tam tikra šių teisių „naudojimo sutartis“ bendrąja prasme; pagal nacionalinės teisės sistemas tokia sutartis gali būti įvairių formų ir vadinama įvairiai. Galimi ir darbo santykiai, kurių atveju samdomas atlikėjas ir jo darbdavys taip pat gali sudaryti sutartį dėl gretutinių teisių perleidimo, nesvarbu, ar tokia sutartis sudaroma atskirai nuo darbo sutarties, ar yra šios sutarties dalis.

62. Direktyvoje 2019/790 tokia situacija laikoma savaime suprantama ir sąvoka „sutartis“ vartojama būtent plačiąja ir bendrąja prasme. Be to, šios direktyvos 18, 19 ir 22 straipsniuose apibrėžta jų taikymo sritis, paminint licencijos suteikimą arba išimtinių teisių perleidimą. Taigi sąvoka „sutartis“, kaip ji suprantama pagal šias nuostatas, turi būti laikoma reiškiančia bet kokį naudojimo licencijos suteikimą ar išimtinių teisių perleidimą.

63. Vadinasi, reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai taikomi ne tik tais atvejais, kai egzistuoja sutartis dėl išimtinių teisių naudojimo siaurąja prasme, bet ir visais atvejais, kai atlikėjas duoda sutikimą naudoti savo gretutines teises už atlygį.

64. Jeigu būtų aiškinama kitaip, Direktyva 2019/790 iš esmės taptų neveiksminga. Iš tiesų atlikėjai, kaip antai teatro aktoriai ar orkestro muzikantai, dažnai dirba pagal darbo santykius. Nors dirbdami jie daugiausia atlieka kūrinius gyvai, jų darbdavys gali būti suinteresuotas atlikimus panaudoti ir kitais būdais. Jeigu tokiems atlikėjams nebūtų taikomos šios direktyvos nuostatos, būtų labai apribota jos taikymo sritis, taigi ir veiksmingumas.

65. Šios išvados 63 punkte pateiktą išvadą patvirtina Direktyvos 2019/790 72 konstatuojamoji dalis, pagal kurią fiziniams asmenims reikia šioje direktyvoje numatytos apsaugos, „kad jie galėtų visapusiškai naudotis teisėmis, suderintomis pagal Sąjungos teisę“. Kadangi šios pagal Sąjungos teisę suderintos teisės, visų pirma gretutinės atlikėjų teisės, egzistuoja neatsižvelgiant į tai, kokia yra jų turėtojų padėtis darbo teisės požiūriu, ši direktyva taip pat turi būti taikoma neatsižvelgiant į tai. Nors toje konstatuojamojoje dalyje, be kita ko, paminėti atvejai, kai apsaugos nereikia, visų pirma tam tikri darbo santykių atvejai, vis dėlto tokie atvejai susiję ne su saugomų objektų naudojimu, o tik su jų galutiniu panaudojimu. Nagrinėjamoje byloje tokio atvejo nėra.

66. Ši išvada taip pat taikoma darbui viešajame sektoriuje, įskaitant darbą ne pagal darbo sutartį, o pagal tarnybos nuostatus. Iš tiesų atitinkamas atlikėjas šiais atvejais taip pat turi duoti darbdaviui sutikimą naudotis savo gretutinėmis teisėmis. Taigi jų santykiai iš esmės yra panašūs į bet kuriuos kitus išimtinių teisių turėtojo ir licencijos naudoti šias teises gavėjo ar tų teisių perėmėjo sutartinius santykius. Vadinasi, nagrinėjamu atveju taikoma Direktyva 2019/790.

67. Manau, kad šiuo klausimu BNO ir Belgijos Karalystės pateikti argumentai, pagrįsti darbo viešojo administravimo, įskaitant Europos Sąjungos viešąjį administravimą, sektoriuje specifika, yra neteisingi. Pirma, galimų autorių teisių į objektus, dėl kurių kyla didelių abejonių, ar jie yra kūriniai, kaip tai suprantama pagal autorių teises reglamentuojančią teisę, perleidimas institucijai, kuri yra galutinė jų naudotoja ir jų nenaudoja, bent jau ekonominiais tikslais, negali būti lyginamas su gretutinių teisių į meno kūrinių atlikimus perleidimu būtent siekiant juos panaudoti komerciniais tikslais. Antra, kai valstybės tarnautojas pradeda dirbti institucijoje, jis gali, išsamiai susipažinęs su galiojančiomis taisyklėmis, duoti sutikimą perleisti galimas savo teises pasirašydamas įsipareigojimą. Vis dėlto pagrindinėje byloje ginčijamas teisės aktas taikomas jau dirbantiems muzikantams ir pagal jį jie negali duoti ar atsisakyti duoti sutikimą numatytam teisių perleidimui, nors anksčiau tokio sutikimo jų buvo prašoma. Trečia, kai

institucijai teisės perleidžiamos dirbant joje, dėl tokio perleidimo papildomas atlygis nemokamas, todėl Direktyva 2019/790 netaikoma, kitaip nei atliekant pagrindinėje byloje ginčijamame teisės akte numatytą perleidimą. Galiausiai šiuo atveju nagrinėjamas ne valstybės tarnautojų atlygis, o atlikėjų gretutinių teisių perleidimas už atlygį, ir kompetencija spręsti šį klausimą neabejotinai tenka Sąjungai.

Atsakymas į prejudicinius klausimus

68. Direktyvos 2019/790 18–23 straipsniai iš esmės taikomi tokiems teisės aktams, kaip pagrindinėje byloje ginčijamas aktas, todėl tie teisės aktai juos turi atitikti. Siekiant įvertinti atitiktį, turi būti išaiškinta nacionalinė teisė ir nustatytos faktinės aplinkybės, taigi kompetencija atlikti tokį vertinimą priklauso nacionaliniam teismui.

69. Galiausiai dar kartą atkreipiu dėmesį į Direktyvos 2019/790 1 straipsnio 2 dalį, pagal kurią ši direktyva nekeičia esamų taisyklių, nustatytų visų pirma direktyvomis 2001/29 ir 2006/115, ir joms nedaro poveikio. Iš to visų pirma matyti, kad Direktyvos 2019/790 nuostatų, įskaitant 18–23 straipsnius, laikymasis nereiškia, jog galima nevykdyti pareigos laikytis kitose dviejose direktyvose nustatytų taisyklių, ypač išankstinio sutikimo dėl saugomų objektų naudojimo principo. Vienašalis teisės aktas, priimtas nesant tokio sutikimo, net jei ir atitinka tuos straipsnius, negali būti laikomas atitinkančiu visą autorių teises reglamentuojančią Sąjungos teisę.

70. Taigi į prejudicinį klausimą dėl Direktyvos 2019/790 siūlau atsakyti taip: jos 18–23 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jie taikomi pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutinių teisių į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams perleidimui teisės aktu darbdavio naudai, nedarant poveikio jokiems iki 2021 m. birželio 7 d. atliktiems veiksmams ir įgytoms teisėms, todėl šis teisės aktas turi atitikti tas nuostatas. Be to, jis turi atitikti direktyvų 2001/29 ir 2006/115 reikalavimus, visų pirma reikalavimą dėl išankstinio sutikimo perleisti gretutines teises.

Išvada

71. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) prejudicinius klausimus:

2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2 straipsnio b punktas ir 3 straipsnio 2 dalies a punktas, taip pat 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje 3 straipsnio 1 dalies a punktas, 7 straipsnio 1 dalis, 8 straipsnio 1 dalis ir 9 straipsnio 1 dalies a punktas

turi būti aiškinami taip:

pagal juos draudžiama teisės aktu darbdavio naudai perleisti pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutines autorių teises į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams, kai nebuvo gautas išankstinis šių atlikėjų arba tinkamai įgaliotų jų atstovų sutikimas dėl atitinkamo teisės akto priėmimo ir turinio.

2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, 18–23 straipsniai

turi būti aiškinami taip:

šie straipsniai taikomi pagal tarnybos nuostatus dirbančių atlikėjų gretutinių teisių į kūrinių atlikimą esant darbo santykiams perleidimui teisės aktu darbdavio naudai, nedarant poveikio jokiems iki 2021 m. birželio 7 d. atliktiems veiksmams ir įgytoms teisėms, todėl šis teisės aktas turi atitikti tas nuostatas. Be to, teisės aktas turi atitikti direktyvų 2001/29 ir 2006/115 nuostatas, visų pirma reikalavimą dėl išankstinio sutikimo perleisti gretutines teises.